

Pri bojovej skupine Schill tvrdý odpor nepriateľa. Protivník sa snažil najmä de-
lostrelectvom rušiť náš postup na Babinú (16 km južne od Zvolena).

Pred pravou skupinou plukov 18. SS divízie panc. granátnikov kladie nepriateľ
tuhý odpor; tak isto južne od Hranovnice pred bojovou skupinou armádnej skupiny
Henrici, ktorá z Popradu útočí smerom na juh.

Situácia bánd: Aktivita bánd v priestore Párnica (15 km severozápadne od Ru-
žomberka), 15 km severových. od Ružomberka a západne od Ružomberka. Pri
Párnici boli vyhodené do povetria koľajnice, náprava sa stala hneď.

2. Vlastná situácia:

18. SS divízia panc. granátnikov dobyla Chyžné (4 km severoseverozáp. od Jel-
šavy) pri tvrdom nepriateľskom odpore a po odstránení prekážok na viacerých
hradských. Vedľajšia kolóna dosiahla Rimavskú Baňu (15 km severozápad. od
Rimavskej Soboty). Nástup ľavej skupiny pluku sa riadi podľa toho, ako postúpi
útok pravej skupiny pluku, a uskutoční sa až na osobitný príkaz, aby všetky ope-
rácie boli v súlade.

Brigáda Dirlewanger nastupuje 21. 10. do útoku na Revúcu (južne od Ru-
žomberka). Pri tom zaútočí 1. pluk po príchode z Ružomberka na juh, 2. pluk
z Turčianskej Blatnice (15 km južne od Turč. Sv. Martina) na východ na Revúcu.

Div. Tatra nezmenená.

Bojová skupina Schill obsadila po tvrdom odpore Babinú.

Letecká činnosť: Nebola.

Ďalších 15 vozov opustilo Ružomberok.

SÚA Praha. S 110-5-47/166. Originál; strojopis. (Z nemčiny preložila IK.)

1944, október 20. Banská Bystrica. — Zápisnica zo 14. zasadnutia Slovenskej národnej rady. Program: uznesenie SNR o zaopatrovaní potravín partizánmi, rezolúcia podbrezovskej konferencie, prehľad o vojenskej situácii.

Predseda pán Dr. Šrobár otvára zasadnutie.

Od čítania zápisnice z 13. zasadnutia SNR sa upúšťa a jej overením poveruje
pán predseda pp.: Paulínyho a Kubača. Menovaní páni súčasne sú poverení overiť
zápisnicu i z tohoto 14. zasadnutia.

Pán predseda Dr. Šrobár pristupuje k 3. bodu programu t. j. uzneseniu SNR
o zaopatrovaní potravín partizánmi. O veci referuje pán Dr. Josko. Hlavný štáb
partizánskych oddielov na Slovensku obrátil sa na Predsedníctvo SNR so žiados-
ťou o vydanie obežníka všetkým miestnym i okresným národným výborom v zá-
ujme zamedzenia svojvoľného odberu potravín a krmiva oddielmi partizánov. Po-
traviny možno vydávať na žiadosť partizánskych oddielov len za hotové peniaze
a len vtedy, keď vydaním potravín nie je ohrozená verejná výživa v obci alebo
v okrese, prípadne všeobecné verejné zásobovanie. Partizánske oddiely nachodiace
sa na oslobodenom území sú zásobované našou armádou. Nie je preto žiadúce, aby
zásobovanie armády a verejnosti bolo akýmkoľvek spôsobom porušované. V prí-
padoch, keď partizánske oddiely vzhľadom na okolnosti nemôžu byť zásobené nor-
málnou cestou, treba im pri ich zásobovaní vychádzať v ústrety, aby mohli splniť
svoje bojové úlohy. Pri nedostatku peňazí musia partizánske oddiely odovzdať

riadnu potvrdenku na odobrané potraviny a krmivo; v potvrdenke treba uviesť názov partizánskeho oddielu a čitateľný podpis príjemcu. Predsedníctvo SNR zoberalo sa touto vecou a vynieslo nasledujúce uznesenie (príloha č. 1.), ktoré predkladá plénu k schváleniu. Pán Karol Šmidke doporučuje schváliť tento návrh. Pán Paulíny pýta sa, kto toto uznesenie vykoná. Predseda pán Šmidke podotýka, že uznesenie dá sa na vedomie všetkým miestnym i okresným národným výborom. Pán predseda Dr. Šrobár konštatuje — nakoľko nebolo žiadnych ďalších poznámok ani pripomienok k tomuto návrhu — že spomenuté uznesenie je prijaté.

O 4. bode programu, t. j. rezolúcii konferencie závodných výborov, konanej dňa 15. októbra 1944 v Podbrezovej, adresovanej Slovenskej národnej rade — referuje pán Dr. Púll. K rozmožnému textu rezolúcie (príloha č. 2.), ktorú mal každý z prítomných, uvádza menovaný ešte tento dodatok: (príloha č. 3.). Pán Dr. Lettrich navrhuje túto rezolúciu vziať na vedomie. Pán Dr. Šrobár dokladá, že SNR vo svojich zložkách: občiansko-demokratickej i komunistickej strane, bude musieť uvažovať, či nariadením alebo akým iným spôsobom má sa požiadať robotníctva, uvedenej v spomenutej rezolúcii, vyhovieť. Vec zaslúži si uváženia, prípadne aj Predsedníctvo SNR musí sa ňou zaoberať. Prosí prítomných, aby toto vzali na vedomie.

Predseda p. Dr. Šrobár požiadal p. pplk. Dr. Ferjenčíka, aby podal prehľad o vojenskej situácii. Na návrh pána Dr. Lettricha bola táto časť zasadnutia vyhlásená za *tajnú*. Pán pplk. Dr. Ferjenčík povedal:

Vojenská situácia od niekoľkých dní zdá sa byť opäť vážnejšia: Od tej doby, čo Nemci vystriedali maďarské jednotky na našich južných hraniciach. Maďarské jednotky na tomto úseku chovali sa k nám dosiaľ pasívne, až na menšie prípady prepádov. Keď však tieto jednotky boli vystriedané, zahájili Nemci od predvčera akcie na všetkých úsekoch. U Lučenca, Tomášoviec Nemci len ofukávajú naše pozície. Naproti tomu pri Čerenčanoch prikrčili včera k útoku až po Rimavskú Baňu. V Rimavskej Bani je naše obranné postavenie a na tomto sa útok Nemcov zastavil.

Horšia situácia je však v úseku Jelšava—Revúca—Muráň, kde sa Nemcom podarilo prejsť Lubeník a dostali sa až do Muráňa. Ako sa to stalo: situácia na severovýchodnom úseku oslobodeného územia vyžiadala si stiahnutie všetkých prebytočných síl do týchto smerov. V dôsledku toho jednotky, chrániace juhovýchodnú oblasť, boli slabšie, bez ťažkých zbraní, len krycie prvky. Dolinu na Muráň chránil len 1 prápor a ten mal len 1 delo. Preto sa mohlo stať, že nepriateľ prenikol až do Muráňa. Potrebné jednotky boli však už vyslané, aby zachránili situáciu, prípadne zlikvidovali Muráň a chránili prechod do Pohronia, jednak do tisoveckej doliny, ktorá je dobre chránená od juhu. Tu obyvateľstvo všetkými prostriedkami, za pomoci vojenskej správy, ale predovšetkým vlastnou iniciatívou — a to zvlášť zdôrazňujem — bránilo svoju dolinu a vybuďovalo prekážky pešie i protitankové.

Podobná situácia dosť hrozivá je na severovýchode, smerom od Popradu, kde sa v priestore Poprad—Spišská Nová Ves zhromaždili veľké nemecké jednotky, odhadované na divízie. Včera útočili slabšie jednotky, ktoré boli odrazené, dnes však nepriateľ prikrčil ku generálnemu útoku vo smere na Vernár, tak i na Súlovú a Rožňavu. Ide im pravdepodobne o cestu, ktorou by sa dostali k Tornale. V priestore Vernár útočila celá divízia. Nepriateľ podnikol útoky tiež smerom na Dobšinskú ľadovú jaskyňu a ďalšími 3 cestami na Súlovú. V celom úseku máme 2 prápory a 1 rotu v zálohe. Náš veliteľ požiadal o súhlas k zaujatiu výhodnejších postavení, prv než mu jednotky budú rozbité. Ako sa situácia ďalej vyvinie, ťažko vedieť vopred, lebo nepriateľ útočí veľkými silami.

Zdá sa, že tieto pohyby na severovýchode sú v súlade s ohmatávaním na ružomberskom úseku i na západe, kde nepriateľ chce odvrátiť našu pozornosť a teraz začína s veľkým útokom v naznačenom smere. To sú príznaky všeobecnej ofenzívy, majúcej za cieľ zlikvidovanie nášho územia.

Nesmieme nijako klesať na duchu, keď sme to už vydržali tak dlho. Prostried-

kov, najmä ľudí, máme dosť; materiálu máme však menej — 6000 ľudí zaháľa bezo zbraní. Napriek tomu je celé Pohronie dosť organizované, pokiaľ ide o záseky a zákopy. Máme tiež rezervu v brigáde, takže to snáď nebude tak hrozné a útok Nemcov bude zadržaný, kým nedostaneme pomoc, najmä pokiaľ ide o zbrane. Toto sme aj predpokladali, že k niečomu podobnému dôjde. Keď Nemci sú tiesnení z juhu i východu, je otázka preniknutia slovenským územím pre nich aktuálnejšou. Prosíme pánov, aby hľadeli na celú akciu len s tým odhodlaním, s akým sme hľadeli na udalosti predtým, keď boli ďaleko hrozivejšie. Keď budeme rozhodní, bude rozhodný i národ a tlaku nepriateľa odoláme.

K dotazu na situáciu u Krupiny menovaný vyhlásil, že tam situácia nie je tak hrozivá, aká sa zdala byť včera. Do Krupiny prenikli Nemci z Banskej Štiavnice. Boli dokonca zprávy, že Nemci sú už v Dobrej Nive, avšak sú len v Krupine. V tejto oblasti sú silné partizánske jednotky, ktorým bol tento úsek zverený, takže je nádej nielen na záchranu, ale aj na zlikvidovanie tohto úseku, lebo väčších oddielov Nemcov tam niet.

Predseda p. Dr. Šrobár dodal, že prítomní počuli presnú vojenskú informáciu, v ktorej sa nič nemaľuje ani nezakrýva. Pripojuje sa k názoru, že musíme s kľudnou myslou a odhodlane brániť to, čo máme. Nám ide vlastne len o získanie času, lebo Červená armáda dostala sa na východe už cez Karpaty a teraz sa blíži k nám značným tempom, a to je pre nás odľahčenie, že Nemci nemôžu si začínať s veľkým ofenzívnym podnikaním. Nemcom ide len o ústupové cesty, aby sa mohli stiahnuť. Celý nemecký boj má dnes charakter defenzívny. Nemci sa chránia, aby katastrofa neprišla na nich naraz. U nás je isté, že Nemcom ide o defenzívny boj, aby mohli dať do poriadku svoje ustupujúce armády. Tiež nemecké obyvateľstvo zo Spiša sťahuje sa do Haliča.

Voľné návrhy.

Pán Ladislav Kubač predkladá zbierací hárok Ústredného sociálneho komitétu, ktorý bol dnes zriadený v prospech ranených partizánov, vojakov a evakuantov. Naši partizáni a vojaci dávajú život a zdravie. Evakuanti dali všetko, čo mali. Prosí prítomných, aby každý dal, čo môže, aby sa uľahčil partizánom, vojakom a evakuantom ich boj a strádanie.

Nakolko žiadnych iných voľných návrhov nebolo, predseda pán Dr. Šrobár zakončil dnešné zasadnutie pléna SNR.

3 prílohy.

[Príloha č. 1]

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady na návrh Hlavného štábu partizánskych oddielov na Slovensku z 18. X. 1944 č. 1. 475/44 vydáva toto uznesenie:

Partizánske oddiely, nachádzajúce sa na oslobodenom území, zásobované sú armádou prostredníctvom Hlavného štábu partizánskych oddielov na Slovensku. Preto nie je žiadúce, aby zásobovanie armády a verejnosti bolo akýmkoľvek spôsobom porušované, čo vyžaduje aj záujem riadneho zásobovania partizánskych oddielov.

Z miestnych zdrojov môžu si partizánske oddiely obstarávať potraviny prostredníctvom miestnych a okresných národných výborov len za hotové a len vtedy, ak vydaním potravín nie je ohrozená verejná výživa v obci alebo v okrese, prípadne všeobecné verejné zásobovanie. Týmto spôsobom treba obstarávať menovite doplnkové potraviny a drobné potreby k príprave a ku spestreniu stravy, ktoré si aj armáda obvykle obstaráva z miestnych zdrojov.

Pri prechodnom nedostatku peňazí musí preberajúci orgán vydať na odobrané potraviny a krmivo riadnu potvrdenku, v ktorej má byť uvedený i názov preberajúceho partizánskeho oddielu a čitateľný podpis príjemcu (pod nečitateľný podpis uviesť čitateľné meno príjemcu). Potvrdenka musí byť vidovaná miestnym alebo okresným národným výborom a musí obsahovať meno a adresu osoby alebo útvaru, ktorá zaplatí protihodnotu odobraných naturálií.

V rámci týchto ustanovení treba pri zásobovaní partizánskych oddielov vychádzať v ústrety a ich bojové úsilie i takto všemožne podporovať.

Predsedníctvo Slovenskej národnej rady.

Rezolúcia konferencie závodných výborov, konanej dňa 15. októbra 1944 v Podbrezovej, adresovaná na Slovenskú národnú radu v Banskej Bystrici

Závodné výbory, ktoré sa zišli na pracovnej konferencii ako na prvej slobodnej porade robotníckych delegátov prehlasujú:

Boj proti hitlerovským bandám a ich bratislavským pomáhačom pokladáme za svoj boj. Zúčastňujeme sa ho v rámci celonárodného frontu, či už ako vojaci v armáde, či už ako partizáni alebo ako jeho bojovníci na svojich doterajších miestach v zázemí. Považujeme za potrebné tento boj vystupňovať, zapnúť doňho všetky sily, zaangažovať všetky vrstvy nášho národa. Robotníctvo sa hlási do prvého radu bojovníkov za slobodu.

V tejto chvíli nesmie byť národ rozdelený. V tejto chvíli nesmie byť robotnícka trieda v závodoch, v ktorých svojimi rukami vytvára národné hodnoty, zatlačená do pozície triedy len pracujúcej, vykorisťovanej. Chceme sa zúčastniť spolurozhodovania o produktoch svojej práce a o prostriedkoch, ktorými pracujeme. Práva, ktoré sú závodným výborom vymedzené v zákone o závodných výboroch č. 330 z roku 1920 Sb. z. a n. a v zákone o závodných a revírnych radách č. 144 z roku 1920 Sb. z. a n., nepovažujeme za dostatočné.

Žiadame, aby bol vydaný nový zákon o závodných výboroch, ktorým bude závodným výborom ako rovnoprávnym partnerom s vedeniami závodov priznané právo spolurozhodovať o všetkých dôležitých veciach, týkajúcich sa správy závodu, nech je to otázka prijímania a prepúšťania zamestnancov, otázka mzdových, platových a pracovných podmienok, otázka obmedzenia a rozšírenia výroby, otázka cenová, otázka finančné, slovom, všetky dôležité otázky.

Tento náš požiadavok sa zohoduje so záujmami celonárodnými, pretože tie ťažké problémy, s ktorými zápasi dnešné naše hospodárstvo, môžu byť zdolané len spolupracou vedenia podniku so zamestnancami. Shoduje sa i s demokratickým chápaním účelu majetku: aby neslúžil prospechu jedného, ale aby bol spravovaný tak, ako to vyžadujú záujmy všetkých. Nakoľko nie je teraz možné vydať zákon o závodných výboroch, žiadame, aby bolo vydané nariadenie Slovenskej národnej rady, v ktorom by boli tieto otázky dočasne riešené.

Nestavíme otázku vlastníctva, považujeme však za potrebné, aby boli poštátne podniky a majetok patriaci kapitálu nemeckému a maďarskému a majetok patriaci všetkým zahraničným i domácim nepriateľom štátu.

Za predsedníctvo konferencie:

Štefan Kušík v. r.
predsedajúci

Emil Peško v. r.
predseda

Ferdinand Hoffmann v. r.
zapisovateľ

[Príloha č. 3]

Požiadavky, ktoré sú rezolúciou konferencie závodných výborov postavené, sú postavené priamo dnešnou situáciou, potrebami nášho ozbrojeného boja proti okupantovi. Nie je možné si predstaviť, že by všetky tie úlohy, pred ktoré nás stavia dnešná vojenská, politická a hospodárska situácia, boli splnené tým spôsobom, ako to bolo pred vypuknutím nášho povstania, že závod riadila správa alebo riaditeľstvo a robotníctvo sa venovalo len tým úkolom, ktoré vyplývali z jeho zariadenia vo výbore. V dnešnej mimoriadnej situácii je potrebné, či ide o evakuáciu závodu a jeho obranu, či ide o opatrenia bezpečnostné alebo o všetky tie otázky, s ktorými sa stretávame, keď chceme, aby prevádzka v závodoch nerušená i teraz pokračovala a aby nám nevznikla nezamestnanosť, spoluprácu všetkého osadenstva závodu s vedením závodu a jeho iniciatívu pri riešení týchto otázok. Bolo by nesprávne povedať, že nie je teraz uprostred boja času na riešenie pomeru medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Naopak pribratie zamestnancov prostredníctvom závodných výborov k spolurozhodovaniu o všetkých dôležitých otázkach, s ktorými vedenie závodu zápasi, je práve predpokladom úspešného vedenia nášho boja, ktorý môže byť úspešne vedený len vtedy, keď doňho zapneme a zmobilizujeme najširšie vrstvy.

Životná úroveň robotníctva nebola ani po našom politickom oslobodení podstatne pozdvihnutá a ani v blízkej budúcnosti nebude sa tak môcť stať v tej miere, ako by to bolo potrebné. Súvisí to s tým, že máme územie podstatne malé, že sme hospodársky izolovaní a že náš priemysel, ktorý má z veľkej časti charakter exportný, nemôže svoje výrobky speňažiť, ale musí pracovať na sklad. Práve preto je potrebné, aby robotníctvo dôkladne poznalo situáciu závodov a aby z vlastného poznania posúdili, nakoľko je možné jeho oprávnené požiadavky splniť v dnešnej situácii.

Zákon o závodných výboroch, ktorý bol vydaný ešte v roku 1920, nebol zrušený ani za Slovenského štátu. Možnosť voliť členov závodného výboru bola robotníkom odňatá a menovali ich politické úrady. Po našom politickom povstaní hodilo robotníctvo tento fašistický bratislavský zákon do koša a zvolilo si členov závodných výborov slobodne. Ale ani zákon o závodných výboroch nevyhovuje v dnešnej situácii a nemôže vyhovovať ani v budúcnosti. Jeho kritiku previedol aj časopis Ústredného združenia slovenského priemyslu „Hospodárstvo a právo“, ktorý konštatoval, že zákon je polovicatý vo svojich úmysloch a nejasný vo výrazoch. Potrebné je vydať nový zákon, ktorý by vyhovoval dnešným požiadavkám aj robotníctva aj nášho celonárodného odboja a ktorý by rešpektoval už tú skutočnosť, že Československo bude skutočne nové, ľudové, že jeho demokracia

bude prehlbená, že to nebude len demokracia politická, ktorá dovoľí robotníctvu slobodne voliť závodné výbory, ale že tieto závodné výbory dostanú širokú kompetenciu. Musí v ňom byť rešpektovaná zásada, že vlastníctvo prostriedkov výboru neostane súkromné a prisvojovanie hodnôt plynúcich z práce neostane individualistické. Že naše podnikanie nebude vytvárať triedu kapitalistickú, ktorá vlastní kapitál a prenájma robotníka len ako pracovnú silu a vytvára tak dve triedy vykorisťujúcu a vykorisťovanú. Výroba v závodoch je kooperáciou všetkých pracovných síl, je spoločenská. Vlastníctvo výrobných prostriedkov má byť tiež spoločenské.

Je možné, že pri vypracovaní nového zákona o závodných výboroch stretne sa s mnohými ťažkosťami a že ho nebudeme môcť vypracovať skôr, než bude vyriešená práve otázka vlastníctva, otázka poštátnenia veľkých podnikov. V tom prípade bude potrebné, aby Slovenská národná rada nariadením dočasne riešila tieto otázky a normovala novú, širokú kompetenciu závodných výborov.

Pôjde v celku o legalizovanie už terajšieho faktického stavu. V mnohých závodoch vedenia podnikov so závodným výborom riešia už spoločne dôležité problémy, pretože robotníctvo chce prezviať zodpovednosť a riaditeľstvo nechce zodpovednosť niesť samo.

ASNR Bratislava. SNR, 1944, 14. zasadnutie SNR. Originál zápisnice s prílohami. Strojopis, originál.

469

1944, október 20. [Londýn.] — Depeša čs. ministra zahraničia J. Masaryka čs. veľvyslanectvu v Moskve s uznesením vlády o odchode vládnej delegácie na Zakarpatskú Ukrajinu.

Tajné.

S ohľadom na to, že nastáva situace predvídaná naší dohodou s SSSR o správe osvobozeného územia, vláda v dohode s prezidentom republiky se usnesla, aby vládni delegát s celou delegáciou odleteli na osvobozené území Karpatské Ukrajiny. Informuj o tom príslušné sovietske činitele a úřady a požádej je, aby prelet umožnily.

Masaryk.

AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 2706 (Mos. 328). Nešifrovaný záznam (?) odoslanej depeše. Strojopisný prepis.